

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/2.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **DE DINSDAGSE NORMALITEIT IN DETAIL.
“GENERATOR” VAN KOEN SELS**

Weinig plaatsen komen er in het Vlaamse culturele bewustzijn zo bekaaid af als de verkaveling. Deze woonwijken, die je ziet van Oostende tot Maaseik, kunnen geen aanspraak maken op grootstedelijke flair (sowieso een schaars goed in Vlaanderen), noch kunnen ze bogen op historische authenticiteit, *the sense of belonging* die een dorp zijn identiteit geeft. Het zijn plaatsen zonder geschiedenis, ontsproten aan naoorlogs beleid dat de Belgische baksteen in de maag tot natuurwet verhief. “Wonen” is ongeveer alles wat je er kunt doen. Alle actie, het leven zelf, lijkt zich elders af te spelen. En het “echte” platteland begint pas in de verminkte velden en weilanden achter de omheiningen van de aangeharkte tuintjes.

De verkaveling zit in de hoek waar de klappen vallen. Architectuurvorsers denken luidop na over manieren om die slapende wijken de eenentwintigste eeuw binnen te loodsen. Wat moet er worden van die afgelegen wijken waar babyboomers vergrijzen in

gezinswoningen die te groot zijn geworden sinds de kinderen het huis uit zijn gegaan richting grote stad, van waaruit ze nog zelden op bezoek komen omdat ze geen auto bezitten en de trein- of busverbindingen naar Onze-Lieve-Vrouw-Suburbia onbestaande zijn? In het najaar van 2015 werd in de Antwerpse cultuurtempel deSingel nog een tentoonstelling aan dat gegeven gewijd.¹

Geert van Istendael bedacht de term Verkavelingsvlaams als schimpnaam voor het morsige Nederlands dat de Vlaamse dialecten verdrong en het vaste sociolect werd van het snel volgebouwd rakende noorden van België. De clichés – niet zonder kern van waarheid, maar toch – over gemillimeterde gazons, beklinkerde opritten en blinkende bedrijfswagens voor de deur tieren welig. Lanoye maakt er in zijn vroege werk vakkundig brandhout van, en meer dan een paar welgemikte snieren over fermettes in gerecupereerde baksteen heeft hij daarvoor niet nodig. Valt uit zo'n omgeving wel kunst te puren, lijkt de onderliggende, retorische vraag.

Om maar te zeggen dat de keuze van Koen Sels (1982) om zijn protagonist te laten opgroeien in zo'n verkaveling, niet voor de hand ligt. *Generator* is een van de weinige romans die, toch in de eerste hoofdstukken, uitgerekend zo'n Vlaamse verkaveling als decor gebruikt, zonder daarbij de behoefte te hebben de karikaturen van stal te halen. Sels, die ook redactiesecretaris van het literaire tijdschrift *nY* is, schetst met goedgekozen details een gedetailleerd beeld van de “dinsdagse normaliteit” van de woonwijk. Sels' ik-figuur beleeft het soort jeugd dat je als dromerig, zelfbewust kereltje doormaakt in een dergelijke buurt: milde rebellie, verzeild raken in subculturen die drie à vier jaar na versheidsdatum ook in suburbia opbloeien, bier drinken en wiet roken om de zeeën van verveling te verdrijven. Dat alles gebeurt zonder de dogmatische, übercoole namedropping van popculturele referenties, merknamen en subculturen die Paul Mennes destijds zijn postmoderne etiket opleverde. Maar je leest wel over fuiven van de jeugdbeweging en nachtelijke fietstochtjes, eerste lieven en gekopieerde cd's. Groots en meeslepend en op tienduizend unieke manieren hetzelfde. Het hoofdpersonage, *the only straight-edger in the village*, heeft een dagtaak aan het overeind houden van zijn cool in zo'n landerige

Verkaveld Vlaanderen, Foto via www.verkavelingsverhalen.be.

omgeving. De jaren 1990 en vroege jaren 2000 zijn intussen lang genoeg geleden om alweer retro aan te doen.

Dat wil niet zeggen dat Sels op zoek is naar goedkoop jeugdsentiment. Er staat iets anders op het spel in de opsomming van zintuiglijke details, het eeuwige geraas van snelwegen op de achtergrond, het gezeur van een grasmaaiermotor, routes langs speelpleintjes, fietspaden, symmetrische pleintjes in feilloze grijze klinkers. In de eerste hoofdstukken van het boek duikt op elke bladzijde wel een kenmerkend detail op dat haarfijn vastlegt wat de verkaveling is, hoe ze werkt, wat ze doet met een mens. Sels' protagonist maakt taal van deze omgeving, die van bij het prille begin zo allesbepalend is, zo diep onder zijn huid kruipt. De stortvloed aan indrukken overweldigt hem, lokt een gevoel van crisis uit. “Iets zegt hem dat je woorden niet straffeloos en zonder schaamte in verband brengt met wat werkelijk door de pupillen naar binnen dringt.” De verkaveling is in dit boek een plek waar indrukken ontstaan, een plek die bewoners dwingt om een verhouding duidelijk te maken tussen zichzelf en die bedrieglijk eenvoudige omgeving. Al was het maar om zich er duidelijk tegen af te zetten. De roman heeft ontgensprekelijk coming-of-age-elementen, maar ze vormen niet de kern van wat Sels de lezer wil laten onderzoeken.

Sels' hoofdfiguur blijft die manier van kijken en voelen behouden wanneer hij de verkaveling achter zich laat en naar Antwerpen verhuist. Het benoemen en ordenen van indrukken, belevenissen, gevoelens schakelt een versnelling hoger. Hij wil zijn eigen bewustzijn tot instrument, misschien zelfs tot

kunstwerk maken. Altijd en overal is hij beheerst door de noodzaak om alle indrukken, topografieën, waarnemingen en feitelijkheden te ordenen. De lezer moet proberen te volgen en krijgt dezelfde dilemma's voor de voeten geworpen als de protagonist.

“Genereren” is het werkwoord dat steeds terugkeert. “De woonkamer genereert gewaarwordingen.” Het geluid van speelgoedblokken is een “systeem”. Bladzijde na bladzijde komen indrukken op diezelfde manier binnen. De werkelijkheid buiten de protagonist eist van hem telkens een reactie, een interpretatie, omdat hij niet losstaat van die realiteit, maar er volledig deel van uitmaakt. Wat te doen? Hoe dit alles te bevatten? De werkelijkheid wordt een “pestmachine” genoemd. Maar die generator uit de titel: is hijzelf dat, is het de wereld om hem heen? Is de grote stad een andere machine dan de buitenwijk, of is het dezelfde? Genereert de protagonist de wereld door haar in taal te benoemen, of is het omgekeerd: lokt elke hoek, elke beweging in de wereld de noodzaak uit van een reactie, een stellingname? Of is de auteur, die zijn lezer dit alles voor de voeten werpt, de generator?

Benoemen is stelling nemen, maar ontcijferen, ontraadselen is dat evenzeer. Het levert intens, geconcentreerd proza op, dat van de lezer een buitengewone concentratie vereist. De lat ligt hoog voor auteurs die hierna een ommetje door de verkaveling willen wagen.

MICHIEL LEEN

KOEN SELS, *Generator, het balanseer*, Gent, 2015, 123 p.

Noot

(1) Zie het bericht dat Michiel Leen schreef voor de blog van *Ons Erfdeel*: “Vorbij de baksteen in de maag: de expositie ‘Verkavelingsverhalen’ in Antwerpen”, online: <http://goo.gl/t24Ueu>.